



31.10.2023

Julkinen

Valtioneuvoston oikeuskansleri

Selvityspyyntö 26.9.2023

## Vastaus selvitys- ja lausuntopyyntöön

Oikeuskanslerinvirastoon on saapunut 18.-21.9.2023 välisenä aikana kanteluita, joissa arvostellaan erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvien hallituksen esitysluonnosten poikkeuksellisen lyhyitä lausuntoaikoja ely-syyskuussa 2023. Kanteluissa kysytään muun muassa, ovatko budjettilakien valmisteluaikataulu ja hallituksen nimittämisajankohta riittäviä perusteita rajoittaa osallistavan hallinnon toteutumista ja jättää noudattamatta kuulemista ja hyvää lainvalmistelua koskevia ohjeita.

Oikeuskanslerinvirasto pyytää valtiovarainministeriön valtiosihteeriä kansliapäällikkönä hankkimaan kantelun tutkimiseksi tarpeellisen selvityksen ja antamaan lausuntonsa asiasta.

Selvityksessä ja lausunnossa tulee kiinnittää erityisesti huomiota seuraavaan:

1. Mikä on valtiovarainministeriön näkemys ministeriön toimialaan kuuluneen esitysluonnoksen lausuntoaikataulusta ja syystä poiketa lainvalmistelun kuulemisohjeesta, ja yleisemmin osallistumismahdollisuuksien ja budjettilakien valmisteluaikataulun yhteensovittamisesta ja kehittämismahdollisuuksista
2. Miten valtiovarainministeriö on talousarviovalmistelusta ja talouspolitiikasta vastaavana ministeriönä osallistunut ja tukenut sosiaali- ja terveysministeriön valmistelua asioissa, jotka olennaisesti liittyvät talousarvioesityksen sekä yleisemmin talous- ja finanssipolitiikan valmisteluun, ja onko tässä osallistumisessa kehittämistarpeita
3. Miten valtiovarainministeriö arvioi hyvän lainvalmistelutavan vaatimusten toteutumista ja toteuttamismahdollisuuksia sekä kehittämistarpeita tehtäessä budjettilakeina annettavien esitysten valmistelua hallituksen ensimmäisenä toimintavuotena ja otettaessa huomioon talous- ja finanssipolitiikan valmistelun aikataulut ja sisällölliset tarpeet
4. Miten valtiovarainministeriö arvioi sosiaaliturvan ja sote-palveluiden säästölakeihin kohdistuvien valtiosääntöoikeudellisten ja perus- ja

ihmisoikeuksista johtuvien vaatimusten toteutumista ja toteuttamismahdollisuuksia sekä kehittämistarpeita tehtäessä budjettilakeina annettavien esitysten valmistelua hallituksen ensimmäisenä toimintavuotena ja otettaessa huomioon talous- ja finanssipolitiikan valmistelun aikataulut ja sisällölliset tarpeet; mitä ongelmia ja kehittämistarpeita ministeriö näkee tässä jatkossa

5. Onko ministeriö havainnut rakenteellisia ongelmia edellytyksissä valmistella ja toteuttaa eduskuntavaalien jälkeen vaalivuonna talous- ja finanssipolitiikkaa ja sen edellyttämiä toimenpiteitä uuden hallitusohjelman toteuttamiseksi hyvän talousarviovalmistelun, vaikutusarvioinnin, hyvän lainvalmistelutavan sekä eduskunnan luotettavan tiedonsaannin näkökulmasta.

Valtiovarainministeriö vastaa selvityksenään asiakohdittain seuraavaa:

#### 1. Budjettilakiesitysten lausuntoajat ja osallistumismahdollisuudet esitysten valmistelussa

##### 1.1. Kiinteistöverolain muutosta koskeva hallituksen esitys

Hallituksen esitykseen (HE 39/2023) sisältyvällä ehdotuksella laiksi kiinteistöverolain muuttamisesta on tarkoitus toimeenpanna pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan sisältyvä kirjaus, jonka mukaan maapohjan kiinteistöveron alarajaa korotetaan 1,30 %:iin. Esityksellä on vaikutusta valtion vuoden 2024 talousarvioon, minkä vuoksi se on ollut käsiteltävä talousarvioon liittyvänä esityksenä erikseen ohjeistetun aikataulun mukaisesti. Hallituksen esitys annettiin siten eduskunnalle 9.10.2023.

Hallituksen esitysluonnoksesta käynnistettiin lausuntokierros 29.8.2023, eli toisena arkipäivänä valtiovarainministeriön sisäisten budjettineuvottelujen jälkeen. Vasta näiden neuvottelujen yhteydessä linjattiin esityksen taloudellisiin vaikutuksiin ratkaisevasti vaikuttavat yksityiskohdat, joten aiempi kuuleminen ei ollut mahdollista. Lausuntoa pyydettiin 22 nimetyltä taholta, minkä lisäksi esitys oli vapaasti lausuttavissa lausuntopalvelu.fi –verkkosivustolla.

Lausuntoajan pituus oli 20 päivää ja lausuntoaika päättyi siten 18.9.2023 eli yhtä päivää ennen hallituksen 19.9.2023 pidettyjä budjettineuvotteluja. Lausuntopyynnössä ja esitysluonnoksessa todettiin, että lausuntoaika oli tavanomaista lyhyempi hallituksen ensimmäisen toimintavuoden talousarviovalmistelun aikataulurajoitteiden vuoksi.

Edellä mainitussa aikataulussa on pyritty mahdollisimman aikaiseen sidosryhmien kuulemisen heti sen jälkeen, kun esityksen sisältöä on kyetty ennakoimaan riittävästi. Toisaalta tavoitteena on ollut ns. budjettilakiaikataulun mukaisesti saada esitys eduskunnan käsiteltäväksi samanaikaisesti vuoden 2024 talousarvioesityksen kanssa.

Esityksen valmistelussa noudatettu lausuntoaika on ollut selvästi lyhyempi kuin säädösvalmistelun kuulemisoppaassa ohjeistettu 6 tai 8 viikon vähimmäisaika. Kiinteistöveron korotusta koskeva esitys on kuitenkin ollut sisällöltään ja laajuudeltaan suppea. Sen keskeinen sisältö on helposti omaksuttavissa ja myös vaikutukset kiinteistönomistajille selvittävissä yksinkertaisesti vertaamalla veroprosenttia Verohallinnon lähettämältä kiinteistöveroselvitykseltä ilmenevään veroprosenttiin. Myös kuntien on ollut vaivatonta selvittää ehdotetun muutoksen vaikutukset kiinteistöverokertymäänsä.

Tässä yksittäistapauksessa normaalia lyhyempi lausuntoaika ei ole myöskään vaarantanut laadukasta lainvalmistelua. Lainsäädännön arviointineuvosto on esityksestä antamassaan lausunnossa katsonut, että esitys täyttää hyvin lainvalmistelun vaikutusarviointiohjeen vaatimukset. Esitys sai arviointineuvoston standardilausumien viisiportaisella arviointiasteikolla toiseksi korkeimman tason lausuman.

#### 1.2. Sosiaaliturvaa ja etuuksia koskevien budjettilakiehdotusten valmistelu

Selvitys- ja lausuntopyynnössä todetuissa kanteluissa on yksilöity edellä kuvatun valtiovarainministeriön valmisteleman hallituksen esityksen lisäksi viisi sosiaali- ja terveysministeriön valmisteltavana ollutta esitystä. Näistä useimpien valmistelussa noudatettu lausuntoaika on ollut vielä edellä kiinteistöverolain muutoksen valmistelussa noudatettua 20 päivää lyhyempi. Lausuntoajan poikkeuksellinen lyhyys on valtiovarainministeriön käsityksen mukaan johtunut pääasiassa samoista budjettilakiesitysten aikataulurajoitteista, joita on edellä kuvattu.

Edellä mainitut aikataulurajoitteet ovat johtaneet siihen, että laadukas vaikutusten arviointi on ollut esitysten valmisteluvaiheessa tavallista vaikeampaa. Vaikutusten arviointia on pyritty tarkentamaan siten, että sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi budjettilakiesitysten antamisen yhteydessä 9.10.2023 osittain valtiovarainministeriön kanssa yhteistyössä laaditun muistion vuoden 2024 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arvioinnista.

Lainsäädännön arviointineuvosto on antanut 12.10.2023 lausunnot selvitys- ja lausuntopyynnössä mainituista sosiaali- ja terveysministeriön valmistelemista budjettilakiehdotuksista, jotka koskevat työttömyysturvaa, asumistukea ja toimeentulotukea. Näistä ehdotuksista työttömyysturvalakia koskeva arviointi sai arviointineuvoston käyttämien standardilausumien viisiportaisella asteikolla toiseksi parhaan lausuman, asumistukilakia koskeva arviointi toiseksi huonoimman lausuman ja toimeentulotukilakia koskeva arviointi keskimmäisen lausuman. Arviointineuvoston mukaan kuulemisaika jäi kaikissa kolmessa hankkeessa liian lyhyeksi ja sosiaaliturvamuutoksia koskevien esitysten yhteisvaikutuksia olisi tullut arvioida jo valmisteluvaiheessa. Näin lakiehdotusten yhteisvaikutukset haavoittuvassa asemassa oleville ihmisryhmille olisi voitu ottaa huomioon. Arviointineuvoston mukaan sosiaali- ja terveysministeriön muistiosta puuttuu perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointi. Lisäksi olisi ollut tärkeää arvioida,

kohdistuvatko muutosten yhteisvaikutukset samoihin ihmisryhmiin. Lakiehdotusten valmistelussa on ollut puutteita ja lausuntoaika oli selvästi tavanomaista lyhyempi. Arviointineuvosto katsoi, että yhteiskunnallisesti merkittävissä lakiehdotuksissa olisi kaikilla asiaan liittyvillä sidosryhmillä ja kansalaisilla tullut olla riittävä aika lausua asiasta. Sosiaali- ja terveysministeriö toimitti lakiehdotukset arvioitavaksi niin myöhään, ettei arviointineuvoston havaintoja voitu ottaa ministeriössä huomioon ennen hallituksen esitysten antamista. Tämän vuoksi arviointineuvoston lausunnot annetaan tiedoksi eduskunnalle.

Valtiovarainministeriö ottaa vakavasti huomioon sekä kanteluissa että lainsäädännön arviointineuvoston lausunnoissa esitetyt näkökohdat liian lyhyistä lausuntoajoista ja puutteellisesta vaikutusten arvioinnista. Selvityksen kohteena olevien budjettilakiesitysten valmistelussa ei ole noudatettu säädösvalmistelun kuulemisoppaan mukaista ohjeistusta lausuntoajan pituudesta. Vaikutusten arvioinnin tarkentaminen erillismuistiolla vasta lausuntovaiheen jälkeen on ollut yksittäistapauksellinen ratkaisu eikä se ole tyydyttävä säännönmukainen menettely ajatellen säädösvalmistelun laatua.

## 2. Valtiovarainministeriön mahdollisuus tukea sosiaali- ja terveysministeriötä talousarvioesitykseen liittyvien asioiden valmistelussa

Valtiovarainministeriö valmistautui vaalikauden vaihdokseen ja hallitusohjelmaneuvoitteluihin julkaisemalla maaliskuussa 2023 julkisen talouden meno- ja rakennekartoituksen. Kartoitusta varten arvioitiin mahdollisia toimia julkisen talouden vahvistamiseksi ja niiden vaikutuksia. Hallitusohjelmaneuvoitteluiden yhteydessä näitä arvioita tarkennettiin ja syvennettiin, osin yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa, siltä osin kuin hallitusohjelmaneuvoittelijat sitä pyysivät. Valtiovarainministeriö myös julkaisi hallitusohjelmaneuvoitteluihin toimitetut muistiot ja laskelmat, joiden pohjalta lausunnonantajat ovat voineet alustavasti tutustua lausunnoille tulossa oleviin lakimuutoksiin.

Käytännön tasolla ministeriön budjettiosaston rakenneyksikkö on tukenut sosiaali- ja terveysministeriötä erityisesti työttömyysturvalain muutoksessa. Esityksen valmistelussa on sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä tehty laajaa yhteistyötä, joka on käytännössä tarkoittanut sitä, että rakenneyksikön resursseja on hyödynnetty mittavissa määrin konkreettisessa arviointityössä. Yhteistyö jatkuu edelleen tulevissa työttömyysturvan muutoksia käsittelevissä esityksissä. Lisäksi rakenneyksikkö on sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä laatinut hallitusohjelman liitteeseen D (Rakennepoliittiset toimet) liittyvät muistiot yleistä asumistukea koskevista muutoksista, indeksijäädädyksestä ja toimeentulotuen muutoksista.

Lisäksi budjettiosasto on vastannut myös muihin sosiaali- ja terveysministeriön kysymyksiin, jotka ovat nousseet esiin indeksijäädytyksiä koskevan esityksen valmistelussa. Samassa yhteydessä budjettiosaston asiantuntija on ilmaissut olevansa tarvittaessa käytettävissä esityksen julkisen talouden vaikutusten koostamisessa ja niistä kirjoittamisessa.

Myös sosiaali- ja terveyspalveluita koskevan lainsäädännön ja talousarvioehdotusten valmistelussa budjettiosaston asiantuntijat ovat käyneet aktiivista vuoropuhelua sosiaali- ja terveysministeriön valmistelijoiden kanssa kysymyksistä, jotka liittyivät muun muassa vaikutusten arviointiin ja hyvinvointialueiden rahoituslain soveltamiseen. Vuoropuhelun tarpeen taustalla on yleisesti valmistelusta vastaavien ministeriöiden voimavarat ja kiireelliset valmisteluajataulut. Ministeriöiden talousarvioehdotukset ovat tulleet budjettiosastolle osittain keskeneräisinä.

Osallistuminen hallituksen esityksen vaikutusarvioiden laatimiseen erityisesti työttömyysturvaa koskevassa esityksessä liittyy konkreettisesti rakenneyksikön analyysikapasiteettiin. Käytännössä myös työttömyysturvan kehittämisen työryhmän (STM 2021) vaikutusarviot laadittiin pitkälti valtiovarainministeriön budjettiosastolla. Niin vuoden 2024 budjettilakien arvioinnit kuin myös vuoden 2024 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arvioiminen ovat edellyttäneet selvitystarpeiden ennakointia. Sosiaaliturvamuutosten vaikutusten arviointi toteutettiin käytännössä pääasiassa valtiovarainministeriössä keväällä ja alkukesästä 2023 tehdyn työn pohjalta. Esimerkiksi työttömyysturvan kehittämisen työryhmän työtä edellyttävän aineiston hankinta oli aloitettu jo ennen työryhmän asettamista. Vastaavaa valmisteluyhteistyötä on tehty aiemmin myös muiden ministeriöiden kanssa.

Lakien ja talousarvioesityksen valmisteluajatauluun liittyvien kysymysten lisäksi tulee arvioida kehittämistarpeita, jotka kohdistuvat ministeriöiden oman analyysikapasiteetin kehittämiseen, vaikutusarvioiden laatimisen hallinnan vahvistamiseen sekä ennakointikykyyn. Vaikutusten arviointia ja tähän liittyvää osaamista tulisi edistää jo ennakolta, ennen kuin esitysten antamisesta on lopullinen tieto. Viime kädessä hallituksen esitysten vaikutusten arviointi ja sidosryhmien kuuleminen kuuluvat valmistelevan ministeriön vastuulle. Valtiovarainministeriöllä ei ole mahdollisuutta toimia muiden ministeriöiden vastuulla olevien lakihankkeiden keskeisenä arviointikapasiteettina. Valtiovarainministeriön kyky tukea muita ministeriöitä vaikutusarvioissa perustuu tapauskohtaisesti budjettiosaston erityiseen rooliin, jossa osastolle kertyy finanssipolitiikan ja erityisesti julkisen talouden suunnitelman sekä talousarvion valmisteluvastuuseen liittyvistä seikoista johtuen analyysiosaamista myös muiden sektoreiden vastuista.

Esitysten ennakkollisen vaikutusarvioinnin tuen lisäksi valtiovarainministeriö on tukenut sosiaali- ja terveysministeriötä tavanomaisen lausuntomenettelyn kautta.

Valtiovarainministeriö on myös myöhemmin kysyttäessä selventänyt lausuntoon sisältyneiden huomioidensa tarkoitusta.

Nyt selvityksen kohteena olevat lakiesitykset ovat olleet luonteeltaan sellaisia, että niillä on vaikutusta myös kuntien talouteen. Esitykset on käsitelty valtiovarainministeriön yhteydessä toimivassa kuntatalouden ja hallinnon neuvottelukunnassa (Kuthanek). Useiden samanaikaisesti valmisteltavien lakiesitysten kuntiin kohdistuvien yhteisvaikutusten riittävä arviointi ei ole kuitenkaan ollut kiireellisessä aikataulussa mahdollista.

### 3. Hyvän lainvalmistelutavan vaatimusten toteuttamismahdollisuudet vaalivuoden budjettilakiesitysten valmistelussa

Perustuslain 87 § edellyttää, että hallituksen esitys valtion talousarvioksi ja siihen liittyvät muut hallituksen esitykset annetaan hyvissä ajoin ennen varainhoitovuoden alkua eduskunnan käsiteltäväksi. Tämä luo paineita budjettilakiesitysten valmisteluajankäyttöön yleisesti, mutta vaalivuonna ja erityisesti hallitusneuvottelujen pitkittyessä talousarvioesityksen ja budjettilakiesitysten valmisteluajankäyttö muodostuu kireäksi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma julkaistiin ja hallitus nimitettiin 20.6.2023. Ajankohta oli erityisen haasteellinen budjettilakiesitysten valmisteluajankäytön näkökulmasta, koska suuri osa säädösvalmistelijoista ja muista esitysten valmisteluun osallistuvista asiantuntijoista oli seuraavina viikkoina kesälomalla. Vuoden 2024 talousarvioesitys annettiin eduskunnalle 9.10.2023, mikä on vaalivuodesta johtuen myöhemmin kuin normaalivuonna. Ajankohta asetettiin eduskunnan virkakunnan kanssa käytyjen keskustelujen perusteella niin, että se antaa mahdollisimman paljon aikaa talousarvioesityksen ja -lakien valmistelulle turvaten samalla eduskunnalle riittävän käsittelyajan ennen varainhoitovuoden alkua.

Jokainen hallitus päättää omien tavoitteidensa mukaisesti ja hallitusohjelman kokonaisuus huomioiden, missä aikataulussa hallitusohjelmassa sovittuja toimenpiteitä toteutetaan. Usein vaalikauden ensimmäiseen talousarvioon on kuitenkin tarve sisällyttää erityisen paljon toimenpiteitä, jotta toimenpiteet ehtivät vaikuttaa hallituskauden aikana ja hallitusohjelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumisedellytykset voidaan turvata. Valmisteltavien budjettilakien määrä muodostuu siksi erityisesti vaalikauden ensimmäisen talousarvion yhteydessä suureksi.

### 4. Sosiaaliturvan ja sote-palveluiden säästölakeihin kohdistuvien valtiosääntöoikeudellisten ja perus- ja ihmisoikeuksista johtuvien vaatimusten toteuttamismahdollisuudet

Sosiaaliturvan sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen sisällöllinen asiantuntemus ja vastaavasti lakiesitysten valmisteluvastuu kuuluu ensisijaisesti sosiaali- ja

terveysministeriölle edellä kohdassa 2 todetun mukaisesti. Valtiovarainministeriön asiantuntemus liittyy erityisesti taloudellisten vaikutusten arviointiin. Vastaavasti valtiovarainministeriön mahdollisuus osallistua säästölakiesitysten valmisteluun esimerkiksi lakiesitysten perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia koskevien arviointien, säätämisympäristöstä koskevien perustelujen tai muiden valtiosääntöoikeudellisten ja perus- ja ihmisoikeuksista johtuvien vaatimusten osalta on hyvin rajallista.

Säästölakiesitysten valmistelun yhteydessä joudutaan lähtökohtaisesti arvioimaan vastakkain yhtäältä julkisen talouden kestävyysasettamia rajoja ja toisaalta palvelujen ja etuuksien leikkaamisesta aiheutuvia vaikutuksia yksilöiden ja perheiden asemaan ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen. Tämän tyyppinen erilaisten vaikutusten oikeudellinen arviointi ja keskinäinen punninta sekä lakiesitysten perustelujen kirjoittaminen on erityisen vaikeaa nopeassa valmisteluajataulussa.

Edellä mainitussa valtiovarainministeriön valmistelemassa julkisen talouden menojen ja rakennekartoituksessa sekä ministeriön julkaisemassa virkamiespuheenvuorossa on tuotu esiin yleisenä periaatteellisenä lähtökohtana, että julkisen talouden tasapainottamiseksi on useita vaihtoehtoisia toimenpiteitä. Menosäästöjen lisäksi tai sijasta vaikutuksia voidaan saavuttaa esimerkiksi verojen korottamisella tai säästöillä muista määrärahoista. Näin ollen säästölakien valmistelu pohjautuu viime kädessä poliittiseen linjaukseen.

#### 5. Talous- ja finanssipolitiikan toteuttamiseen liittyvät näkökohdat ja mahdolliset rakenteelliset ongelmat erityisesti vaalivuoden aikana

Budjettilakiesitysten antamisen kiireellinen valmisteluajataulu ei ole ainoastaan vaalivuoden haaste, vaan aikatauluun liittyy myös yleisempiä kysymyksiä. Esityksen mahdollinen käsittely lainsäädännön arviointineuvostossa viivästyttää kiireellistä aikataulua entisestään. Tämä vaikutus oli aikanaan tiedossa jo arviointineuvostoa perustettaessa.

Laaja yhteiskunnallinen kiinnostus vaikutusten arviointia ja niiden laatua kohtaan on kasvanut. Tämä näkyy yhä korkeampana vaatimustasona vaikutusarvioille. Esimerkiksi hallituksen esitystä työttömyysturvain muuttamiseksi koskevalla lausuntokierroksella toivottiin vaikutusarvioita työttömyysturvain suojaosan muutoksen vaikutuksista erään etnisen vähemmistön varhaiskasvatukseen sijaisten saatavuuteen. Käytännössä tällaisten arvioiden toteuttaminen edellyttäisi arviointiresurssien erittäin merkittävää lisäämistä valtioneuvostossa.

Lakiesitysten vaikutusten arvioinnissa on jo ennen syksyä 2023 tehty tasapainoilua lausunnoille varattavan ajan ja esitysten vaikutusten arvioinnin kattavuuden ja laadun sekä muiden prosessin aikataulua määrittävien tekijöiden kanssa. Jos lausuntoajoista halutaan pidempiä ja lainsäädännön arviointineuvosto ottaa lakiesityksen arvioinnin kohteeksi, jää itse esityksen valmisteluun vähemmän

aikaa. Vaikutusten arviointi on siten tasapainottelua saatavilla olevien resurssien, aikataulujen, ja muiden päätöksenteon edellytysten välillä.

Eduskunnan luotettavan tiedonsaannin osalta ei ole havaittu sellaisia merkittäviä rakenteellisia ongelmia, jotka eivät olisi jo ennalta tiedossa. Sosiaali- ja terveysministeriön lakiesitysten vaikutusten arvioinnit eivät yleisesti arvioiden ole heikkoja. Eräiden ministeriön lakiesitysten vaikutusarviot ovat päinvastoin olleet poikkeuksellisen syvällisiä ja huolellisesti valmisteltuja. Samanaikaisesti voidaan arvioida, ettei todennäköisesti koskaan aiemmin ole toteutettu esimerkiksi nykyisen laajuisia ns. yhteisvaikutusarvioita. Sikäli lainvalmisteluun ja vaikutusten arviointiin kohdistuvaa kritiikkiä on hyvä suhteuttaa paitsi kasvaneeseen ja kasvavaan julkiseen vaatimustasoon ja erityisvaateisiin, myös yleisempään vaikutusarviointien laatimisen toimintaympäristön kehitykseen.

Tasokkaiden tietoaineistojen saaminen on erittäin vaikeaa. Useissa tapauksissa aineistot ovat viranomaisaineistoja, ja niiden saatavuutta vaikeuttavat korkeat aineiston irrottamiseen liittyvät kustannukset sekä hallinnon toiminnan hitaus ministeriöiltä tulevien tietopyyntöjen käsittelyssä. Kvantitatiivisten arviointien valmistelussa myös osaavien henkilöstö- ja muiden voimavarojen puute on krooninen.

## 6. Yhteenveto

Selvityspyynnön kohteena olevien budjettilakiesitysten valmisteluun ja aikatauluun on edellä kuvatuin tavoin liittynyt useita erityispiirteitä, joiden yhteisvaikutuksena hyvän lainvalmistelutavan vaatimusten noudattaminen on ollut poikkeuksellisen vaikeaa. Tulevaisuudessakin joudutaan hakemaan tasapainoa yhtäältä uuden hallituksen riittävien toimintamahdollisuuksien ja toisaalta hyvän lainvalmistelutavan ja riittävien valmisteluajankäytöjen välillä. Erityisesti vaalivuosina syntyy tilanteita, joissa uuden hallituksen on voitava antaa budjettilakiesityksiä käsiteltäväksi heti eduskunnan seuraavalle istuntokaudelle. Lainvalmistelu voidaan aloittaa hankkeiden sisällöstä riippuen heti hallitusohjelman valmistuttua, mutta lausuntoajat voivat yksittäistapauksissa pakostakin olla ohjeistusta lyhyempiä.

Erityisiä tulevaisuuden haasteita liittyy aiempaa vaativampien samanaikaisesti valmisteltavien lakiesitysten yhteisvaikutusten arviointiin. Käytännön tasolla voidaan arvioida tarkemmin valtioneuvoston ja eduskunnan valmisteluajankäytöjen yhteensovittamista erityisen haasteellisten lakiesitysten käsittelyssä. Samanaikaisesti on mahdollista kehittää sidosryhmien kuulemiseen liittyviä menettelytapoja oikeusministeriön johdolla parhaillaan toimivassa säädösvalmistelun kuulemisoppaan uudistamisen työryhmässä. Valtiovarainministeriö arvioi osaltaan mahdollisia aikataulullisia ja muita toimenpiteitä, joilla voitaisiin jatkossa vähentää



budjettilakiesitysten valmisteluun liittyviä ongelmia ja saavuttaa mahdollisimman hyvä lainvalmistelun laatu.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Valtiosihteeri kansliapäällikkönä

Juha Majanen

Lainsäädäntöjohtaja

Jouko Narikka

Tiedoksi      Ministeriön budjettiosasto, kansantalousosasto, kunta- ja alueosasto ja vero-  
osasto

**VN/27644/2023-VM-6**

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: